

DOI 10.33930/ed.2019.5007.49(4-6)-8

УДК 17.023.36:37.015.31]

316.35-053.6(=161.2)“20”

КУЛЬТУРА ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ*CULTURE OF CREATIVE THINKING OF UKRAINIAN YOUTH IN MODERN SOCIETY: AXIOLOGICAL ASPECT***М. Г. Новосад****С. І. Білоус****Б. М. Рохман****О. І. Савчук**

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що в умовах війни сучасні діти і молодь дивляться на світ очима дорослих, значно подорослішали порівняно зі своїм віком. Фактор війни впливає на пошуки способів допомоги дорослим у вигляді волонтерства. Українські діти і молодь набувають досвіду активної і відповідальної поведінки в сучасному суспільстві.

Юне покоління переосмислює важливість інтелектуально-особистісного розвитку, вибору професії як одного із шляхів виходу із кризових ситуацій.

Сучасна молодь постійно знаходиться в пошуках і долучається до культурно-навчального діалогу, що відбувається між всіма учасниками навчального процесу й спрямовує її на саморозвиток, самовдосконалення, накопичення необхідних знань, які формують професійні ціннісні орієнтації майбутніх фахівців.

Цінності комунікативної культури, український контент зумовлюють підвищення моральності та громадянської позиції у процесі освітньої та професійної підготовки української молоді. Актуальним на сьогодні є пошук, розробка та вивчення різних концепцій, програм, проектів, які формують творче мислення молоді в едукативному середовищі.

Постановка проблеми. Проблема цінностей орієнтує на гуманістичну позицію в освіті, яка вимагає ставлення до молоді як до важливого суб'єкта в навчально-виховному процесі; визнання креативного мислення як потенційно важливого для самої молоді, так і для українського суспільства. Плідне

Urgency of the research. The relevance of this topic is due to the fact that in times of war, modern children and youth look at the world through the eyes of adults who have matured significantly compared to their age. The war factor influences the search for ways to help adults in the form of volunteering. Ukrainian children and youth are gaining experience of active and responsible behavior in modern society.

The younger generation is rethinking the importance of intellectual and personal development, choosing a profession as one of the ways out of crisis situations.

Modern youth is constantly searching for and joining the cultural and educational dialogue that takes place between all participants in the educational process and directs them to self-development, self-improvement, and the accumulation of the necessary knowledge that forms the professional value orientations of future professionals.

The values of communicative culture and Ukrainian content contribute to the improvement of morality and civic position in the process of educational and professional training of Ukrainian youth. Today, it is important to find, develop, and study various concepts, programs, and projects that shape the creative thinking of young people in an educational environment.

Target setting. The problem of values focuses on a humanistic position in education, which requires treating young people as an important subject in the educational process; recognizing creative thinking as potentially important for both young people and Ukrainian society. Fruitful dialogic communication between

діалогічне спілкування між учасниками освітнього процесу вважається важливішою умовою і засобом розвитку особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі даного публікаційного дослідження філософсько-культурологічні напрацювання, присвячені питанням аксіології, зокрема, А. Вихрущ, М. Підлісний “Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення”.

Опиралися на розробки окремих аспектів змісту та методів навчання НУШ, програми “Інтелект України” (І. Гавриш, Ю. Завалевський, С. Кириленко, О. Мариновська, О. Мезенцева, В. Рогова).

Використали окремі методичні рекомендації щодо застосування інноваційних методів навчання в освітніх та позашкільних культурно-дозвіллевих закладах дітей та молоді (В. Колебошин, С. Кириленко, І. Червінська, В. Воронов, К. Ковальчук, О. Рейпольська, С. Сисоева, К. Станкевич, Н. Піканова).

Аналізували матеріали інформаційної періодики, що висвітлюють питання актуальні для нашого дослідження.

Постановка завдань: визначити методи навчання, які мотивують до формування культури поведінки молоді, адекватних полікультурному середовищу; сприяють конструктивним відносинам між людьми; спонукають критично аналізувати сучасну інформацію, сприяють проектуванню й дослідницькій діяльності; налаштовують на власну участь у громадському житті (наприклад, через волонтерство), впливають на вирішення суспільних проблем, уміння стати на захист української державності.

Виклад основного матеріалу розпочинається з постановки актуальності проблеми як реалізації аксіологічного (ціннісного) підходу до якісної освіти та виховної діяльності в Україні.

Агресія російської федерації проти України призвела до втрати численних закладів освіти, позашкільних, мистецьких та спортивних установ. У статті акцентується на важливості

participants in the educational process is considered more important condition and means of personal development

Actual scientific researches and issues analysis. In the course of this publication research, philosophical and cultural developments on axiology were analyzed, in particular, A. Vykhreshch, M. Pidlisnyi, “Problems of Axiology and Ways to Solve Them”.

We relied on the development of certain aspects of the content and methods of teaching of the NUS, the program “Intellect of Ukraine” (I. Havrysh, Y. Zavalevsky, S. Kyrylenko, O. Marynovska, O. Mezentseva, V. Rogova).

Some methodological recommendations on the use of innovative teaching methods in educational and extracurricular cultural and leisure institutions for children and youth were used (V. Koleboshyn, S. Kyrylenko, I. Chervinska, V. Voronov, K. Kovalchuk, O. Reipolska, S. Sysoieva, K. Stankevych, N. Pikanova).

We analyzed the materials of information periodicals that cover issues relevant to our study.

The research objective: to identify teaching methods that motivate the formation of a culture of youth behavior adequate to a multicultural environment; promote constructive relationships between people; encourage critical analysis of modern information, promote design and research activities; encourage personal participation in public life (for example, through volunteering), influence the solution of social problems, and the ability to defend Ukrainian statehood.

The statement of basic materials begins with the statement of the relevance of the problem as the implementation of an axiological (value-based) approach to quality education and educational activities in Ukraine

The aggression of the Russian Federation against Ukraine has led to the loss of numerous educational, extracurricular, artistic and sports institutions. The article emphasizes the

моральної і психологічної підтримки дітей в умовах війни засобами освітньо-культурних центрів, надання допомоги при подоланні стресу чи переживання втрати рідних і близьких, навчально-виховної і розвиваючої роботи з дітьми та молоддю в складних умовах.

Важливе завдання при реалізації якісної освіти в Україні – це постійна увага до молоді, яка творить український контент та духовно-культурні цінності держави. Тільки освічені українці можуть створити міцну, життєздатну державу, відбудувати і розвинути сучасну українську економіку, забезпечити гідне майбутнє прийдешніх поколінь.

Висновок.

1. Усупереч наявним перешкодам вся науково-освітня та культурно-мистецька, дозвіллева система закладів повинна стати ключем до відновлення сподівань і можливостей для кожного українця, допомагати молоді знайти своє місце в нових реаліях, бути основою прогресу та розвитку нації, фундаментом її майбутнього. Безліч викликів, які сьогодні постає перед Україною необхідно подолати, створивши умови для здобуття освіти в час війни та вимушеної міграції, подолати досі наявний вплив ворожої пропаганди й сприяти євроінтеграційним процесам, враховуючи тенденції сучасної глобалізації.

2. Важливо постійно бути в пошуках нових підходів до розвитку освіти і науки, які мають відповідати на всі запити сучасності і майбутнього й задовольняти потреби українців. В основі бачення майбутнього – це прагнення українців до європейської інтеграції, забезпечення важливих загальнолюдських та європейських цінностей. Оскільки діти є найважливішими агентами змін і побудови майбутнього життя і процвітання України, необхідно на державному рівні забезпечити їх життя, доступ до освіти та участі у творчих культурно-мистецьких колективах.

3. Аналізуючи науково-педагогічні проекти “Інтелект України”, “Нова Українська Школа” у базовій школі бачимо, що концептуальною метою є

importance of moral and psychological support for children in times of war through educational and cultural centers, assistance in overcoming stress or experiencing loss, sadness and suffering, educational and developmental work with children and youth in difficult conditions.

An important task in implementing quality education in Ukraine is to pay constant attention to young people who create Ukrainian content and the spiritual and cultural values of the state. Only educated Ukrainians can create a strong, viable state, rebuild and develop the modern Ukrainian economy, and ensure a decent future for future generations.

Conclusion.

1. Despite the existing obstacles, the entire scientific, educational, cultural, artistic, and leisure system of institutions will definitely become stronger after the current trials, the key to restoring hopes and opportunities for every Ukrainian, helping young people find their place in the new realities, and will be the basis for the progress and development of the nation, the foundation of its future. Today, Ukraine faces many challenges that need to be overcome. In particular, it is necessary to create conditions for education in times of war and forced migration, to overcome the still existing influence of hostile propaganda and to promote European integration processes, taking into account the trends of modern globalization.

2. It is important to be constantly looking for new approaches to the development of education and science that should meet all the demands of the present and the future and satisfy the needs of Ukrainians. The vision of the future is based on the aspiration of Ukrainians for European integration and the promotion of important human and European values. Young people, their lives, safety and access to education have been and remain in the focus of the state's attention, as children are the most important agents of change and building the future life and prosperity of Ukraine.

3. Analyzing the scientific and pedagogical projects “Intellect of Ukraine” and “New Ukrainian School” in basic school, we see that the conceptual goal is to create

створення відповідної навчальної платформи, яка б сприяла формуванню соціально зрілої та творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією з почуттям національної самосвідомості, підготовленої до професійного самовизначення та здатної до самоактуалізації в соціальній сфері і особистісних потребах.

4. Доцільно запроваджувати системні зміни практичних досліджень, спрямованих на вивчення цінностей сучасної молоді, насамперед, починаючи з формування їх світогляду, здійснюючи навчальну підготовку до самовдосконалення, яка повинна сприяти розвитку індивідуальних здібностей молоді, як активних патріотично налаштованих громадян, визначити важливу роль територіальної громади, як рушійної сили в розбудові держави її культури освіти і спорту.

5. Враховуючи сучасний воєнний стан в Україні, духовне оновлення як процес демократизації суспільства проходить в нестандартних умовах, проте, рівнем мотивації є віра в можливість Збройні Сили України та їх підтримка, віра в перемогу, що спонукає кожного до утвердження індивідуальної творчості, багатогранного розвитку особистості, обдарованості, інтелекту, таланту, волонтерства.

6. Враховуючи закономірності утвердження цінностей у молодіжному середовищі зауважимо, що культура творчого мислення сучасної молоді формується завдяки діяльності закладів освіти, науки, спорту та дозвілля, які є центрами комунікації, виховання молоді. Саме, актуальність сучасної аксіологізації постає не лише як проблема сьогодення, але й як соціальна необхідність.

Ключові слова: аксіологічний аспект, методологія філософії, українська філософія, українська молодь, творче мислення, якісна освіта, культура, дозвілля.

the preconditions for the formation of a socially mature, creative personality with a conscious civic position, a sense of national identity, prepared for professional self-determination and capable of self-realization in the professional, social sphere and personal needs.

4. It is advisable to introduce systemic changes in practical research aimed at studying the values of modern youth, first of all, starting with the formation of their worldview, to prepare them for self-improvement, which should take place in their subjective activity as active patriotic citizens, in the realization and implementation of freedoms, individual abilities and the role of the community as a driving force for the development of the state, its culture of education and sports.

5. Taking into account the current martial law in Ukraine, spiritual renewal as a process of democratization of society takes place in non-standard conditions, however, the level of motivation is faith in the capabilities of the Armed Forces of Ukraine and their support, faith in victory, which encourages everyone to establish individual creativity, multifaceted personality development, giftedness, intelligence, talent, volunteering.

6. Taking into account the patterns of values affirmation in the youth environment, we note that the culture of creative thinking of modern youth is formed through the activities of educational, scientific, sports and leisure institutions, which are centers of communication and youth education. Thus, the relevance of modern axiologization appears not only as a problem of the present, but also as a social necessity.

Keywords: axiological aspect, methodology of philosophy, Ukrainian philosophy, Ukrainian youth, creative thinking, quality education, culture, leisure.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що в умовах війни сучасні діти і молодь дивляться на світ очима дорослих, значно подорослішали порівняно зі своїм віком. Фактор війни впливає на пошуки способів допомоги дорослим у вигляді волонтерства. Українські діти і молодь набувають досвіду активної і відповідальної поведінки в сучасному суспільстві.

Юне покоління переосмислює важливість інтелектуально-особистісного розвитку, вибору професії як одного із шляхів виходу із кризових ситуацій.

Сучасна молодь постійно знаходиться в пошуках і долучається до культурно-навчального діалогу, що відбувається між всіма учасниками навчального процесу й спрямовує її на саморозвиток, самовдосконалення, накопичення необхідних знань, які формують професійні ціннісні орієнтації майбутніх фахівців.

Цінності комунікативної культури, український контент зумовлюють підвищення моральності та громадянської позиції у процесі освітньої та професійної підготовки української молоді. Актуальним на сьогодні є пошук, розробка та вивчення різних концепцій, програм, проєктів, які формують творче мислення молоді в едукативному середовищі.

Постановка проблеми. Проблема цінностей орієнтує на гуманістичну позицію в освіті, яка вимагає ставлення до молоді як до важливого суб'єкта в навчально-виховному процесі; визнання креативного мислення як потенційно важливого для самої молоді, так і для українського суспільства. Плідне діалогічне спілкування між учасниками освітнього процесу вважається важливішою умовою і засобом розвитку особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі даного публікаційного дослідження філософсько-культурологічні напрацювання, присвячені питанням аксіології, зокрема, А. Вихрущ, М. Підлісний "Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення".

Опиралися на розробки окремих аспектів змісту та методів навчання НУШ, програми "Інтелект України" (І. Гавриш, Ю. Завалевський, С. Кириленко, О. Мариновська, О. Мезенцева, В. Рогова).

Використали окремі методичні рекомендації щодо застосування інноваційних методів навчання в освітніх та позашкільних культурно-дозвіллевих закладах дітей та молоді (В. Колебошин, С. Кириленко, І. Червінська, В. Воронов, К. Ковальчук, О. Рейпольська, С. Сисоєва, К. Станкевич, Н. Піканова).

Аналізували матеріали інформаційної періодики, що висвітлюють питання актуальні для нашого дослідження.

Мета статті: розкрити важливість освітньо-наукових та культурно-дозвіллевих закладів як носіїв морально-духовних цінностей, які впливають на розвиток творчого мислення молоді та скоординують на цілеспрямоване забезпечення якісної освіти і розвитку їх особистості.

Постановка завдань: визначити методи навчання, які мотивують до формування культури поведінки молоді, адекватних полікультурному середовищу; сприяють конструктивним відносинам між людьми; спонукають критично аналізувати сучасну інформацію, сприяють проєктуванню й дослідницькій діяльності; налаштовують на власну участь у громадському житті (наприклад, через волонтерство), впливають на вирішення суспільних проблем, уміння стати на захист української державності.

Виклад основного матеріалу.

Сучасні події в Україні не зупиняють жодну людину удосконалювати та розвивати свої духовні, моральні та культурні здібності, які виокремлюють українців, як народ з особливою ідентичністю. Саме народ, який має свою власну мову, оригінальну народнописенну творчість, неймовірно багаті традиції, звичаї, неповторну національну кухню, унікальну генетику, самобутній одяг та побут.

Проте, широкомасштабна агресія російської федерації проти України

спричинила низку гострих проблем у сферах культури, освіти і науки, які становили основу едукативного середовища навчально-виховного потенціалу. Постійні ракетні удари по містах територіальних громад України призвели до вимушеного внутрішнього і зовнішнього переселення українців в різних вікових категоріях, заодно й проявився глибокий патріотизм української молоді, яка свідомо і добровільно стала на захист Незалежності України. Саме молоді, талант, якої представлений у широкій палітрі творчої діяльності, молоді, яка прагне стати європейським суспільством, закріпити свою державність, відновити її історію та гідно залишитися українцем, як у своїй країні, так і в будь якій державі перебуваючи там, як тимчасово емігровані в зв'язку з повномаштабною війною в Україні.

Що дає змогу гідно залишитися українцем, зокрема в еміграції? Це ієрархія цінностей у суспільній свідомості, знання про природу духовних, естетичних цінностей, знання про історію свого народу, нації, етносу, їх зв'язок між собою із соціальними, культурними чинниками, що сприяє вдосконаленню системи освіти та визначає подальшу перспективу філософсько-педагогічної стратегії. Не дивлячись на те, що війна триває, ворог робить щоденні пуски ракет, а звуки сирен відправляють всіх в укриття, відбувається певна консолідація всіх українців та зацікавлених сторін, які оперативно й ефективно роблять все можливе, щоб забезпечити навчальний процес, який сприяє розвитку творчого мислення української молоді.

Що ж таке творчість? Відомо, що - це сукупність різних здібностей людини, своєрідний вияв індивідуального характеру кожної особистості з креативним використанням традиційного логічного мислення та фантазії. Саме, в процесі творчої діяльності відбувається кілька складних розумових процесів про які людина навіть не усвідомлює. Зазвичай, дитина ніколи не замислюється над тим, якими здібностями вона володіє. Тому завдання батьків та навчально - мистецьких закладів ще змалку спонукати дітей до участі в різних заходах, що сприятимуть розвитку її творчих здібностей і заодно мислення.

Для успішної реалізації творчих програм, проектів тощо, необхідно визначати індивідуально-психологічні особливості, які впливають на розвиток пам'яті, уваги, збуджують інтерес до виконання певного виду творчої діяльності з використанням аксіологізації, як основного компонента гуманізації освіти. Як зазначається: Науковість, систематичність, свідомість, наочність навчання, зв'язок теорії з практикою, прагнення до міцності знань і навичок — усі ці дидактичні принципи дадуть можливість проводити роботу над розвитком творчих умінь і навичок молоді в сучасному соціумі [12].

Варто врахувати важливість педагогічних цінностей, що являють собою норми і регламентують педагогічну діяльність, як пізнавально-діючу систему, яка служить в контексті з ланкою між сформованим суспільним світоглядом в галузі освіти і діяльністю педагога, а також визначити складові компоненти пізнавально-діючої системи основою якої є цінності, які задовольняють потребу в спілкуванні і орієнтують на саморозвиток творчої індивідуальності та дозволяють здійснювати самореалізацію [10].

Сьогодення вимагає пошуку нових підходів в освіті, науці та культурі, які б відповідали на запити сучасності та задовольняли потреби молоді. Відомо, що саме, культура вимірює цивілізованість суспільства, наділяє людину духовними і матеріальними цінностями, сприяє формуванню її світогляду, таланту, інтелекту, виробляє необхідні моральні норми поведінки. Важливу роль у формуванні творчого мислення молоді відіграє сфера закладів дозвілля. За

дослідження Т. О. Крижановської: Дозвілля дає можливість сучасній молодій людині розвивати багато сторін своєї особистості, навіть власний талант. Для значної частини молодих людей соціальні інститути дозвілля є основними джерелами особистісної самореалізації. Культура дозвілля особистості — це перш за все внутрішня культура людини, що передбачає наявність у неї певних особових властивостей, які дають змогу змістовно і з користю проводити вільний час. Культура дозвілля молоді, крім занять, яким віддається перевага, визначається рівнем розвитку та функціонування відповідних культурологічних установ, серед яких: кінотеатри, театри, клуби, дискотеки, стадіони, бібліотеки тощо, без існування яких неможливе задоволення потреб у сфері дозвілля у повному обсязі [5, с. 149].

Нові вимоги часу, реалізм подій, фільтрування накопичуваної інформації, формування свідомості на нових цінностях суспільства, формування національного контексту, який стане точкою опори та фундаментом самоідентифікації української молоді у світовому медіа дискурсі, вимагає наповнення культурно-навчального простору інноваційними методами навчання та конструювання орієнтирів в єдине навчально-виховне середовище з наявністю високого гуманістичного потенціалу.

Доцільно вийти на новий рівень якості освіти і спрямувати її на засвоєння системи знань, яка б відповідала сучасному соціальному замовленню, адже виклик життя вимагає підпорядкування всіх навчально-освітніх закладів до вирішення найактуальнішої проблеми - підготовки самореалізованої, ініціативної, відповідальної, мислячої людини, здатної ефективно взаємодіяти з іншими у різних ситуаціях, які швидко змінюються, реалізувати себе у полікультурному та багатоетнічному середовищі, шанувати загальнолюдські цінності.

Адже, питання підвищення якості освіти відповідно до цивілізаційних і національних викликів XXI ст. є одним з визначальних чинників розбудови високотехнологічної, демократичної та правової держави, виховання молодого покоління українців як патріотів так і суб'єктів успішної життєдіяльності в глобалізованому світі.

Сучасний світ змінюється дуже швидко, і заклади освіти повинні йти у ногу з часом. Однак, багато навчальних закладів зазнали ушкодження, а окремі повністю знищені. Так, за статистичними даними, на початок 2023 р. в Україні функціонувало 13 875 закладів дошкільної освіти (ЗДО), 12 976 закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), 670 закладів професійної (професійнотехнічної) освіти (ЗП(ПТ)О), 332 заклади вищої освіти (ЗВО), 740 закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО). У цих закладах загалом навчалось близько 6,5 млн здобувачів освіти й працювало майже 0,7 млн педагогічних і науково педагогічних працівників. Унаслідок збройної агресії рф проти України станом на 08 січня 2024 року 365 закладів освіти зруйновано повністю, пошкоджено 3793 закладів освіти зазнали бомбардувань та обстрілів [9].

Саме заклади освіти повинні підготувати дитину до життя, навчивши її працювати з інформацією, критично мислити та вміти робити висновки. Так, класичний підхід, при якому акцент робився на запам'ятовуванні певного обсягу знань, сьогодні вже не є ефективним. Без опанування учнем умінь, навичок та компетентностей, потрібних на ринку праці, важко розраховувати на професійні успіхи. Тому в сучасних умовах закономірним є перегляд методології навчання, що вимагає оновлення і розширення змісту, функцій та аксіологічного підходу до розв'язання історично-культурологічних подій. Є потреба використання

нового інноваційного підходу в сучасному освітньому-виховному процесі зокрема, інтегровані методи навчання в основу яких закладені ігрові прийоми (лабіринти, аукціони, експедиції, експерименти, інсценування) саме, моделювання кожного заняття визначає активність дитини і її подальшу самореалізацію в суспільстві.

Також, важливо перейти до реалізації навчання з використанням так званих STEM методів. Насамперед, зазначимо, що STEM - це педагогічний процес (технологія) формування і розвитку розумово-пізнавальних і творчих якостей молоді, рівень яких визначає конкурентну спроможність на сучасному ринку праці. Акцент на зміцнення зв'язків і взаємодії між наукою, творчістю, підприємницькою та інноваційною діяльністю, а також вивчення природничих наук через інші дисципліни і, навпаки, вивчення інших дисциплін через природничі науки [7].

Зауважимо, що в окремих програмах до природничих дисциплін додається мистецтво (STEAM), література та читання (STREAM), музика (STEMM). Всі етапи (практика, дослідницький підхід, візуалізація, комунікативні, ігрові прийоми) спрямовують молодь на розвиток творчого мислення як необхідну складову для гармонійного розвитку людини майбутнього [7].

Нова українська школа повинна допомогти виявити та розвинути творче мислення і таланти української молоді. Саме НУШ визначила пріоритетними такі компетентності, як: культуру, рідну та державну мову, іноземні мови, математичну грамотність, соціальність, уміння вчитися впродовж життя, природничі науки та технології, цифрову грамотність, екологію та здоров'я, підприємливість. Звідси й основний принцип розбудови НУШ — орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм. Наскрізний процес виховання, який формує цінності [8].

Проте, не менш актуальною є проблема виховання у молодого покоління патріотичних почуттів, активної громадянської позиції, сприяння усвідомленню молоді свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей. Саме, патріотизм є нагальною потребою держави, якій необхідні національно свідомі громадяни здатні стати на захист України, як суверенної, правової, демократичної, соціальної держави, готовність відстояти її незалежність, служити і захищати її, розділити свою долю з долею держави.

Важливим у навчально-виховній діяльності є залучення до заходів учасників бойових дій, адже це розвіює ілюзію несправедливості чи віддаленості російсько-української війни і прищеплює повагу до захисників рідної країни, а у багатьох породжує бажання наслідувати шлях воїнів не зволікати мобілізацією. Тоді молодь сприймає Україну, як рідний дім, виникає бажання відстояти національну гідність, реалізуватися вступом до військових навчальних закладів. Національно-патріотичне виховання повинно бути спрямоване на загартування тіла і духу, на розробку багатьох проектів, які покликані проявити творчий та науковий потенціал у молодих людей.

Ефективність патріотичного виховання в позакласній діяльності значною мірою залежить від спрямованості виховного процесу, форм та активних методів його організації, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини, і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких методів слід віднести: соціально-проектну діяльність, метод відкритої трибуни, створення проблемних ситуацій, методику

колективних творчих справ, традицій, засобів народної педагогіки, зустрічей з героями України, волонтерами та керівниками громадських організацій.

Військова агресія рф проти України, спрямована на геноцид українського народу, принесла масштабні руйнування, вимушене внутрішнє переміщення учасників освітнього процесу, їх виїзд за кордон, знищення українських освітян на тимчасово окупованих територіях, незаконне вивезення українських дітей на територію росії, навчання в умовах блекауту та колосальний психологічний тиск.

Очевидною є проблема примусової депортації дітей з тимчасово окупованих територій України до РФ і Білорусії, що негативно впливає на розвиток їх творчого мислення і призводить до різного типу психологічних розладів молоді та поглибленню різного типу захворювань. Так, за даними російської влади, депортованих з України дітей становить понад 738 тисяч. Хоча за інформацією української влади, від початку агресії проти України рф депортувала 20 тисяч українських дітей, але реальна цифра “набагато більша”, стверджує президент Володимир Зеленський [14].

Існують свідчення проте, що примусово депортованим українським дітям до РФ свідомо оформляють громадянство, нашивають їм на одяг російський прапор, відправляють на так зване “оздоровлення” до Білорусі, тощо. Так, депортовані до Білорусії українські діти 16-17 років проходять там різного роду навчання, де білоруські військові проводять для них “навчання з виживання в надзвичайних ситуаціях”, “піддають перевихованню та індоктринації”[1]. Також Білорусь відправила 35 українських дітей, яких вивезли з окупованих Росією територій, на зимові канікули в Могильов. До кінця жовтня 2023-го понад 2400 дітей з України віком від 6 до 17 років були доставлені до 13 закладів по всій Білорусі [6].

Парламентська асамблея Ради Європи строго засудила і визнала геноцидом примусову депортацію української молоді на територію рф. Відповідну резолюцію ухвалили 27 квітня 2023 року на сесії ПАРЕ. “Вперше згадується термін “геноцид” відносно дій РФ в офіційному документі такого рівня”. У документі йдеться, що згідно з нормами міжнародного права, примусова депортація — це ознака геноциду. Всі випадки депортації мають розслідуватись, а причетні понести відповідальність. Резолюція закликає негайно припинити незаконне примусове переміщення українських дітей, надавати їм громадянство рф. Також ПАРЕ наголошують, що потрібно допустити до вже переміщених дітей представників ООН та МКЧХ і забезпечити їхнє безпечне повернення [13].

Окрім депортації, в тимчасово окупованому лівобережжі Херсонської області росіяни до середини квітня 2024 року планують сформувати мобілізаційні списки в які входитимуть і 16-річні українські юнаки. Окупанти продовжують приховану мобілізацію на тимчасово окупованих територіях півдня України, називаючи це “добровольчою ініціативою”. На окупованих територіях Запорізької області вони продовжують займатися взяттям чоловіків на “військовий облік” у рамках прихованої мобілізації [4].

Ворог робить усе для знищення української освіти, бо чудово розуміє її силу. Російську ж освіту використовує як інкубатор для створення безвольних громадян. Основне завдання окупантів - задіяти українську молодь до військових подій, русифікувати і повністю стерти національну ідентичність спотворюючи історичну пам'ять про українську культуру, мову, звичаї та традиції.

В умовах зростання обсягів інформації, фейків, з багатьох галузей науки, техніки та технології, кардинальних змін у соціальній сфері, висування високих

професійних вимог до майбутніх педагогів необхідно інтенсифікувати процес навчання, створити умови для підготовки висококваліфікованих учительських кадрів, використовуючи новітні технології і методики навчання.

Реформування сучасної освіти потребує утвердження методів дистанційного навчання, розробки технологічного забезпечення кожного заняття (діаграми, квести, ребуси, пазли, меми, комікси, схеми, таблиці, тощо), що сприяє формуванню і гармонізації світоглядно-методологічних, дидактичних, філософських, психологічних знань й допоможе молодим фахівцям повніше реалізовувати себе в сучасному соціумі.

З досвіду роботи, дистанційне навчання має свої пріоритети, зокрема, передбачено багаторівневе тестування з усіх видів навчання. До складу цілісного курсу дистанційного навчання може входити набір модульних блоків з окремих розділів, що мають свій рейтинг і впливають на підсумкову оцінку знань студентів. Кожна дидактична одиниця може вміщувати: інформаційний блок, тобто теоретичну складову, розроблену на основі гіпертекстових технологій, статичного та динамічного графічного матеріалу; задачі для самостійного розв'язання; контрольні запитання; тестові завдання.

Проте, щоденні повітряні тривоги, перебування в укриттях, відключення електроенергії, тимчасово, не створюють атмосфери волі і свободи. Як зазначає А. Вихрущ, “очевидною є розбіжність між нормативними вимогами і реальністю ..., українська молодь перебуває в ситуації турбулентних змін, спричинених військовими, соціальними, економічними, глобалізаційними викликами” [2, с.10].

Вже сьогодні необхідна реалізація нових підходів до організації безпечних умов здобуття освіти через військову агресію РФ (облаштування укриттів у закладах освіти, забезпечення підвезення учасників освітнього процесу, підтримка різноманіття моделей організації навчання дітей, трансформація діяльності психологічної служби системи освіти).

Особливе значення у процесі формування творчого мислення молоді відіграє діяльність закладів позашкільної освіти, що сприяє розвитку інтелектуальних здібностей та виявленню обдарувань і таланту у дітей. Тож, виникає необхідність адаптувати мережу закладів позашкільної освіти під потреби територіальних громад; створити стійку та ефективну систему діючих закладів, які не пошкоджені і можуть здійснювати надолуження освітніх втрат та надавати їм культурно-освітні послуги; забезпечити позашкільні заклади сучасним інноваційним обладнанням, необхідними інструментами та атрибутами для мистецько-творчої діяльності молоді; надати доступ до якісної офлайн-освіти дітям і дорослим на декупованих територіях, впроваджуючи новий зміст освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти.

Пріоритетним завданням у формуванні творчого мислення молоді в сучасних умовах воєнного стану є відновлення освітнього процесу по всій території України. З позиції філософської методології освітній процес розглядається як особливе людинотворче, культуротворче та комунікативне середовище в якому через з'ясування тенденцій розвитку сучасної освіти, провідних світоглядних, методологічних, аксіологічних проблем формується система цінностей і парадигм, на які спираються освітяни у власній професійній діяльності [11].

Війна триває, російські спецслужби та ЗМІ продовжують вести проти українського народу інформаційну кампанію, однією із завдань якої є нівелювання самоідентичності як головного світоглядного чинника спротиву

експансії. Саме тому формування національно-патріотичних цінностей передусім у молодого покоління є нагальним завданням системи освіти України. Проведення тематичних культурно-мистецьких та освітньо-виховних заходів (круглих столів, диспутів, брейн-рингів, вікторин, переглядів кінофільмів, презентацій та відеоматеріалів з подальшим обговоренням і запрошенням героїв, артистів, письменників, музикантів) сприятиме формуванню національного контенту та світоглядної позиції української молоді.

У рамках стандартів ЄС на виконання досліджень і розробок потрібно відновлення й розвиток мережі дослідницької інфраструктури, яка стимулює будівництво національних наукових центрів, сучасних лабораторій, центрів досконалості, створення ефективної системи пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності з метою розвитку стратегічних галузей економіки, забезпечує обороноздатність, відновлення та відбудову України.

Висновки.

1. Усупереч наявним перешкодам вся науково-освітня та культурно-мистецька, дозвілєва система закладів повинна стати ключем до відновлення сподівань і можливостей для кожного українця, допомагати молоді знайти своє місце в нових реаліях, бути основою прогресу та розвитку нації, фундаментом її майбутнього. Безліч викликів, які сьогодні постає перед Україною необхідно подолати, створивши умови для здобуття освіти в час війни та вимушеної міграції, подолати досі наявний вплив ворожої пропаганди й сприяти євроінтеграційним процесам, враховуючи тенденції сучасної глобалізації.

2. Важливо постійно бути в пошуках нових підходів до розвитку освіти і науки, які мають відповідати на всі запити сучасності і майбутнього й задовольняти потреби українців. В основі бачення майбутнього - це прагнення українців до європейської інтеграції, забезпечення важливих загальнолюдських та європейських цінностей. Оскільки діти є найважливішими агентами змін і побудови майбутнього життя і процвітання України, необхідно на державному рівні забезпечити їх життя, доступ до освіти та участі у творчих культурно - мистецьких колективах.

3. Аналізуючи науково-педагогічні проєкти “Інтелект України”, “Нова Українська Школа” у базовій школі бачимо, що концептуальною метою є створення відповідної навчальної платформи, яка б сприяла формуванню соціально зрілої та творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією з почуттям національної самосвідомості, підготовленої до професійного самовизначення та здатної до самоактуалізації в соціальній сфері і особистісних потребах.

4. Доцільно запроваджувати системні зміни практичних досліджень, спрямованих на вивчення цінностей сучасної молоді, насамперед, починаючи з формування їх світогляду, здійснюючи навчальну підготовку до самовдосконалення, яка повинна сприяти розвитку індивідуальних здібностей молоді, як активних патріотично налаштованих громадян, визначити важливу роль територіальної громади, як рушійної сили в розбудові держави її культури освіти і спорту.

5. Враховуючи сучасний воєнний стан в Україні, духовне оновлення як процес демократизації суспільства проходить в нестандартних умовах, проте, рівнем мотивації є віра в можливості Збройні Сили України та їх підтримка, віра в перемогу, що спонукає кожного до утвердження індивідуальної творчості, багатогранного розвитку особистості, обдарованості, інтелекту, таланту,

волонтерства.

6. Враховуючи закономірності утвердження цінностей у молодіжному середовищі зауважимо, що культура творчого мислення сучасної молоді формується завдяки діяльності закладів освіти, науки, спорту та дозвілля, які є центрами комунікації, виховання молоді. Саме, актуальність сучасної аксіологізації постає не лише як проблема сьогодення, але й як соціальна необхідність.

Перспективами наступних досліджень стане аналіз аксіологічних підходів для розв'язання проблеми стратегії розвитку української культури і освіти, домінантою якої є реалізація набутих знань, умінь, що впливає на творче мислення молоді в сучасному соціумі.

Список використаних джерел:

1. *Білорусь відправила депортованих українських дітей на навчання до військових* 2023, Укрінформ. Суспільство. Доступно: <<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3811922-bilorus-vidpravila-deportovanih-ukrainskih-ditej-na-navcanna-do-vijskovih-zmi.html>>. [23 Березень 2024].
2. Вихрущ, АВ & Христенко, ОМ 2022, 'Система цінностей молоді в контексті особистісної парадигми', *Медична освіта*, № 1, с. 5-13. Доступно: <https://www.researchgate.net/publication/362757124_SISTEMA_CINNOSTEJ_MOLODI_V_KONTEKSTI_OSOBISTISNOI_PARADIGMI>. [23 Березень 2024].
3. *Національно-патріотичне виховання дітей та молоді (n.d.)*, Інститут модернізації змісту освіти. Доступно: <<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/natsionalno-patriotichne-vihovannya-ditej-ta-molodi/>>. [23 Березень 2024].
4. Капустяньська, І 2024, *На окупованій частині Херсонщині росіяни планують мобілізувати 16-річних хлопців*. Доступно: <https://lb.ua/society/2024/01/15/593838_okupovaniy_chastini_hersonshchini.html>. [23 Березень 2024].
5. Крижановська, ТО & Войнікова, АВ (n.d), *Культурні та соціальні аспекти сфери молодіжного дозвілля*. Доступно: <<http://www.scinotes.mgu.od.ua/archive/v31/38.pdf>>. [23 Березень 2024].
6. Кузьменко, Ю (n.d), *Білоруські надзвичайники провели навчання українським дітям з окупації*. Доступно: <<https://suspilne.media/658666-biloruski-nadzvicajniki-proveli-navcanna-ukrainskim-ditam-z-okupacii>>. [23 Березень 2024].
7. *Нова українська школа – все про НУШ у 2022 році 2022*, Доступно: <<https://odo.com.ua/blog/sovety-pokupatelyam/nova-ukrayinska-shkola-vse-pro-nush-u-2022-rotsi/67>>. [23 Березень 2024].
8. "Нова українська школа" (НУШ) – реформа шкільництва Міністерства освіти та науки 2021. Доступно: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Нова_українська_школа>. [23 Березень 2024].
9. *Офіційний вебпортал парламенту України. Тижневі освітянські та наукові новини* 2024, Прес-служба Апарату Верховної Ради України 12 січня. Доступно: <<https://www.rada.gov.ua/print/245553.html>>. [23 Березень 2024].
10. *Реалізація аксіологічного аспекту на уроках історії в умовах інноваційного розвитку освіти* (n.d). Доступно: <<https://vseosvita.ua/library/embed/010065ts-3176.doc.html>>. [23 Березень 2024].
11. *Філософсько-аксіологічні виміри сучасної освіти* 2016, Методичні вказівки до вивчення дисципліни, ступінь вищої освіти "доктор філософії", спеціальність 033- "філософія". Уклад. Колотило, МО, Київ: НТУУ "КПІ імені Ігоря Сікорського", 33 с.
12. Хоменко, Т 2012, *Розвиток творчих здібностей на уроках української мови та літератури*. Доступно: <https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/31843/>. [23 Березень 2024].
13. Шаповал, К 2023, *ПАРЄ визнала геноцидом депортацію українських дітей до Росії*. Доступно: <<https://chas.news/news/pare-viznala-genotsidom-deportatsiyu-ukrainskih>>

ditei-do-rosii>. [23 Березень 2024].

14. Янковський, О & Бадюк, О 2023, “Ховають у російській глибинці”: доля дітей-сиріт з окупованих теренів. Як їх повернути в Україну? Доступно: <<https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-povernuty-ditey-syrit-z-rosiyskoyi-deportatsiyi/32687930.html>>. [23 Березень 2024].

References:

1. *Bilorus vidpravyla deportovanykh ukrainkykh ditei na navchannia do viiskovykh (Belarus sent deported Ukrainian children to study in the military)* 2023, Ukrinform. Suspilstvo. Dostupno: <<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3811922-bilorus-vidpravila-deportovanih-ukrainskih-ditej-na-navcanna-do-vijskovih-zmi.html>>. [23 Berezhen 2024].
2. **Vykhruhshch, AV & Khrystenka, OM 2022, ‘Systema tsinnosti molodi v konteksti osobystisnoi paradyhmy (The value system of youth in the context of the personal paradigm), Medychna osvita, № 1, с. 5-13.** Dostupno: <https://www.researchgate.net/publication/362757124_SISTEMA_CINNOSTEJ_MOLODI_V_KONTEKSTI_OSOBISTISNOI_PARADIGMI>. [23 Berezhen 2024].
3. *Natsionalno-patriotychno vykhovannia ditei ta molodi (National-patriotic education of children and youth)* (n.d.), Instytut modernizatsii zmistu osvity. Dostupno: <<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/natsionalno-patriotichne-vihovannya-ditey-ta-molodi/>>. [23 Berezhen 2024].
4. Kapustianska, I 2024, *Na okupovanii chastyni Khersonshchyni rosiiany planuiut mobilizuvaty 16-richnykh khloptsiv (In the occupied part of the Kherson region, the Russians plan to mobilize 16-year-old boys)*. Dostupno: <https://lb.ua/society/2024/01/15/593838_okupovaniy_chastyni_hersonshchini.html>. [23 Berezhen 2024].
5. Kryzhanovska, TO & Voinikova, AV (n.d), *Kulturni ta sotsialni aspekty sfery molodizhnoho dozvillia (Cultural and social aspects of youth leisure)*. Dostupno: <<http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v31/38.pdf>>. [23 Berezhen 2024].
6. Kuzmenko, Yu (n.d), *Biloruski nadzvychainyky provely navchannia ukrainkykh ditiam z okupatsii (Belarusian emergency workers trained Ukrainian children from the occupation)*. Dostupno: <<https://suspilne.media/658666-biloruski-nadzvicajniki-proveli-navcanna-ukrainskim-ditam-z-okupacii>>. [23 Berezhen 2024].
7. *Nova ukrainska shkola – vse pro NUS u 2022 rotsi (The New Ukrainian School - all about NUS in 2022)* 2022, Dostupno: <<https://odo.com.ua/blog/sovety-pokupatelyam/nova-ukrayinska-shkola-vse-pro-nush-u-2022-rotsi/67>>. [23 Berezhen 2024].
8. **“Nová ukráínska shkóla” (NUSH) — reforma shkilyntstva Ministerstva osvity ta nauky (“New Ukrainian School” (NUS) — reform of schooling of the Ministry of Education and Science)** 2021. Dostupno: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Nova_ukrainska_shkola>. [23 Berezhen 2024].
9. *Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy. Tyzhnevi osvitianski ta naukovi novyny (Official website of the Parliament of Ukraine. Weekly educational and science news)* 2024, Pres-sluzhba Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy 12 sichnia. Dostupno: <<https://www.rada.gov.ua/print/245553.html>>. [23 Berezhen 2024].
10. *Realizatsiia aksiolohichnoho aspektu na urokakh istorii v umovakh innovatsiinoho rozvytku osvity (Implementation of the axiological aspect in history lessons in the conditions of innovative development of education)* (n.d). Dostupno: <<https://vseosvita.ua/library/embed/010065ts-3176.doc.html>>. [23 Berezhen 2024].
11. *Filosofsko-aksiolohichni vymiry suchasnoi osvity (Philosophical and axiological dimensions of modern education)* 2016, Metodychni vkazivky do vyvchennia dystsypliny, stupin vyshchoi osvity “doktor filosofii”, spetsialnist o33- “filosofiiia”. Uklad. Kolotylo, MO, Kyiv: **NTUU “KPI imeni Ihoria Sikorskoho”**, 33 s.
12. Khomenko, T 2012, *Rozvytok tvorchykh zdibnostei na urokakh ukrainskoi movy ta literatury (Development of creative abilities in lessons of Ukrainian language and literature)*. Dostupno: <https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/31843/>. [23

Berezen 2024].

13. Shapoval, K 2023, *PARLe vyznala henotsydom deportatsiiu ukrainskykh ditei do Rosii (PACE recognized the deportation of Ukrainian children to Russia as genocide)*. Dostupno: <<https://chas.news/news/pare-viznala-genotsidom-deportatsiyu-ukrainskih-ditei-do-rosii>>. [23 Berezen 2024].
14. Yankovskyi, O & Badiuk, O 2023, *“Khovaiut u rosiiskii hlybyntsi”: dolia ditei-syrit z okupovanykh tereniv. Yak yikh povernuty v Ukrainu? (“Hiding in the Russian hinterland”: the fate of orphans from the occupied territories. How to return them to Ukraine?)* Dostupno: <<https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-povernuty-ditey-syrit-z-rosiyskoyi-deportatsiyi/32687930.html>>. [23 Berezen 2024].